

IKEM

Las och omställning

Henrik Stävberg och Lisa Wastelius

Las och omställning

9.00 Nya LAS – Nytt Huvudavtal

10.00 Nya omställningssystemet

Frågor från chatten efter respektive avsnitt

”Nya LAS”

– Nytt huvudavtal

Lisa Wastelius

Den svenska modellen – presterar under hot

- Decemberkompromissen 1906
- Saltsjöbadsavtalet 1938
- Lagstiftning 1970-talet
- Etableringsanställningar 2017
- Stridsåtgärder 2018
- Korttidsarbete 2014 - 2020
- Principöverenskommelse och Huvudavtal om trygghet och omställning 2020

Tidsplan

Lagändringar – Riksdagen

- DS 2021:17
- Remissvar 15 september
- Lagrådet 3 mars
- Proposition 17 mars
- Beslut i Riksdagen – 10 juni
- Ska träda i kraft 30 juni 2022 och börja tillämpas från 1 oktober 2022

Avtal – ”Huvudavtal”

- Tecknas mellan parterna - efter 10 juni
- Antas på förbunds nivå
- Börja tillämpas från 1 oktober 2022?

Förändringar i LAS och huvudavtal

1. Saklig grund blir sakliga skäl
2. Turordning
3. Anställningens bestående vid tvist om uppsägning
4. Allmän visstidsanställning blir särskild visstidsanställning
5. Heltid
6. "Hyvling"
7. Bemanning – Inhyrning

1. Saklig grund blir sakliga skäl

Fortsatt uppdelning arbetsbrist/personliga skäl

- Ingen förändring av begreppet "arbetsbrist"
- Personliga skäl – förändringar i lag och huvudavtal

1. Saklig grund blir sakliga skäl – *personliga skäl*

LAS

- Avgörande om arbetstagare gjort sig skyldig till ett tillräckligt allvarligt brott mot anställningsavtalet
  - Helhetsbedömning enligt nuvarande rättspraxis
- Om det skett ett tillräckligt allvarligt brott mot förpliktelser enligt anställningsavtal:
  - Ingen avvägning mot arbetstagarens personliga intresse av att få behålla anställningen
  - Ingen bedömning av prognosen
- Fortfarande krav på mildare åtgärder
  - Omplaceringsskyldighet begränsas till en omplacering
  - Måste fortfarande vara skäligt att kräva att arbetsgivaren ska vidta omplacering

1. Saklig grund blir sakliga skäl – *personliga skäl (forts.)*

Huvudavtal

- Förutom förändringarna i lag
- Uppsägning på grund av personliga skäl lättas upp vad gäller
  - Bristande prestationer
  - Samarbetssvårigheter
  - Arbets- eller ordervägran/följa arbetsgivarens instruktioner
  - Misskötsamhet
- Gäller IKEM:s medlemsföretag

2. Turordning

LAS

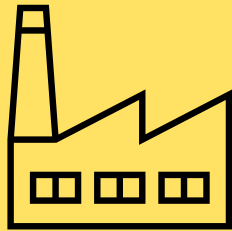
- Alla arbetsgivare får undanta 3 arbetstagare oavsett företagets storlek
  - Kan normalt inte prövas rättsligt om ej föreningsrättskränkande eller diskriminerande
- Missbruksregel – max en gång var 3:e månad

Huvudavtal

1. Avtalsturlista
2. Undantag från turordningen:
  - Alla företag får undanta 3 anställda per avtalsområde och driftsenhet
  - Om sammanslagning av driftsenheter: +1/driftsenhet
  - Om endast en driftsenhet: 4 totalt
  - Alternativt 15 % av de som får sluta sin anställning per avtalsområde och driftsenhet - *max 10 % av de anställda per driftsenhet/avtalsområde*
  - Missbruksregel – max en gång var 3:e månad på berörd driftsenhet

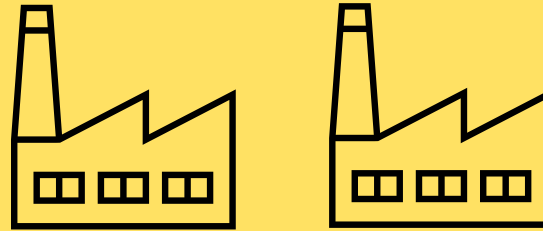
Turordning - huvudavtalet

En driftsenhet

4 A + T

Två driftsenheter

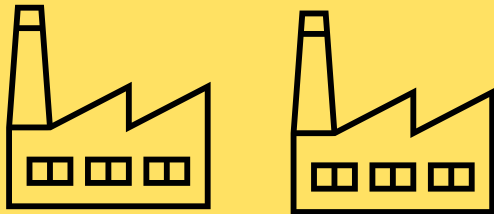
3 A och 3 T

3 A och 3 T

A = arbetare
T = tjänsteman

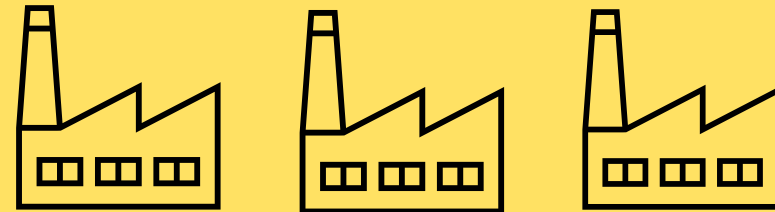
Turordning - huvudavtalet

Sammanläggning
- två driftsenheter

$$\begin{array}{r} 3 \text{ A och } 3 \text{ T} \\ + \text{ 1 A och 1 T} \\ \hline = \text{ 4 A och 4 T} \end{array}$$

Sammanläggning
- tre driftsenheter

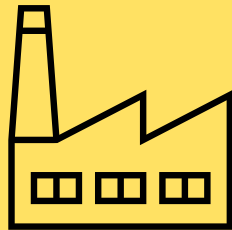
$$\begin{array}{r} 3 \text{ A och } 3 \text{ T} \\ + \text{ 1 A och 1 T} \\ + \text{ 1 A och 1 T} \\ \hline = \text{ 5 A och 5 T} \end{array}$$

Turordning - huvudavtalet

Alternativregel

15 % av de som får sluta sin anställning per avtalsområde och driftsenhet

Exempel
40 slutar
15 % = 6 st.

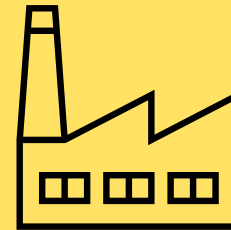

6 A och 6 T

Upp till ett tak

max 10 % av de anställda per driftsenhet/avtalsområde

Exempel
100 anställda
10 % = 10 st.

10 A och 10 T

3. Anställningens bestående vid tvist om uppsägning – LAS

- Möjlighet till ogiltigförklaring kvarstår
- Anställningen består inte under tvistetiden (presumtion anställningen upphör)
- Anställning består dock för facklig förtroendemän av särskild betydelse för den fackliga verksamheten på arbetsplatsen
  - På arbetsgivarens begäran kan domstol interimistiskt besluta att förtroendemannens anställning ska upphöra vid uppsägningstidens utgång
- Det allmänna skadeståndet höjs om skäl för uppsägning/avsked ej förelegat
  - 135 000 kr för en uppsägning (75 000 kr) – 190 000 kronor för ett avskedande (125 000 kr) – och 90 000 kr om skäl för uppsägning vid avskedande (50 000 kr)

4. Allmän visstidsanställning blir särskild visstidsanställning – LAS

Anställningsformerna i IKEM:s centrala kollektivavtal gäller för IKEM:s medlemsföretag!

- Allmän visstidsanställning ersätts med särskild visstidsanställning
  - Konvertering till tillsvidareanställning efter 12 månader under 5 år
  - Företrädesrätt efter 9 månaders särskild visstidsanställning under 3 år – dock enbart till nya lediga särskilda visstidsanställningar
  - Sedvanlig företrädesrätt efter 12 månader – som idag
  - Vid 3 eller fler särskilda visstidsanställningar under en kalendermånad räknas all tid mellan den första och sista anställningsdagen som anställningstid vid beräkning av företrädesrätt
  - Skyldighet att skriftligen upplysa arbetstagaren som anställts i särskild visstidsanställning

5. Heltid – LAS

- Anställningsavtal gäller tillsvidare och på heltid
  - Om inte parterna i anställningsavtalet avtalar om annat arbetstidsmått
- En arbetstagare som är anställd på deltid har rätt att begära att arbetsgivaren skriftligen motiverar varför anställningen är på deltid
  - Informationen ska lämnas inom tre veckor från det att begäran framställts
- Är arbetsgivare och arbetstagare oense om vad som gäller måste den part som hävdar något annat än heltid bevisa sitt påstående

6. "Hyvling" - LAS

- Omplacering med sänkt sysselsättningsgrad ska göras i turordning
- Erbjudande med lägre sysselsättningsgrad ska erbjudas före erbjudande med högre sysselsättningsgrad
- Omställningstid till nya tjänstgöringsgraden motsvarande uppsägningstid – dock längst 3 månader
- Tackar arbetstagaren nej föreligger sakliga skäl för uppsägning

7. Bemanning - Inhyrning

- Arbetstagare som är anställda av bemanningsföretag i syfte att hyras ut till kundföretag för arbete under kundföretagets kontroll och ledning
  - Lagen (2012:854) om uthyrning av arbetstagare och huvudavtal
- Om en arbetstagare under en sammanlagd tid om 24 månader under en ramtid om 36 månader uthyrts hos kundföretag på samma driftenhet så ska
  - kundföretaget erbjuda arbetstagaren en tillsvidareanställning eller
  - ersätta arbetstagaren med motsvarande
    - två månadslöner för tjänstemän (lagen)
    - tre månadslöner för arbetare (huvudavtal)

7. Bemanning – Inhyrning (forts.)

- Om arbetstagen accepterar erbjudandet så upphör anställningen hos bemanningsföretaget utan särskild åtgärd när anställningen hos kundföretaget tillträds
- Inga krav på att erbjudna anställningsvillkor ska vara på viss nivå
- Gäller ej anställda med särskilt anställningsstöd, i skyddat arbete, lönebidrag eller utstationerade i Sverige
- Brott mot regeln:
  - Skadestånd från kundföretaget till den inhyrda arbetstagaren

Sammanfattning för IKEM:s medlemsföretag

1. Saklig grund blir sakliga skäl – *LAS och huvudavtal*
2. Turordning - *Huvudavtal*
3. Anställningens bestående vid tvist om uppsägning - *LAS*
4. Allmän visstidsanställning blir särskild visstidsanställning – *IKEM:s kollektivavtal*
5. Heltid - *LAS*
6. ”Hyvling” - *LAS*
7. Bemanning – Inhyrning – *Uthyrningslagen och huvudavtal*

Frågor från chatten

Frågeställare: Christer Sjödin, rådgivare och förhandlare

PAUS

Vi fortsätter kl. 10.00

Det nya förstärkta systemet för omställning och kompetens

Henrik Stävberg, förhandlingschef

Omställningssystemet idag

Kollektivavtalade tjänster via Trygghetsrådet (TRR) för tjänstemän och TSL för kollektivanställda

- Omställningstjänsterna finns enbart tillgängliga för tillsvidareanställda som sagts upp p.g.a. arbetsbrist
- De innefattar, grundläggande omställningstjänster, köpt utbildning, avgångsersättning/bidrag (samt begränsat studiestöd och förstärkt stöd för sjuka via TRR)

Det nya förstärkta systemet för omställning och kompetens

Tjänsterna kommer att finnas tillgängliga för:

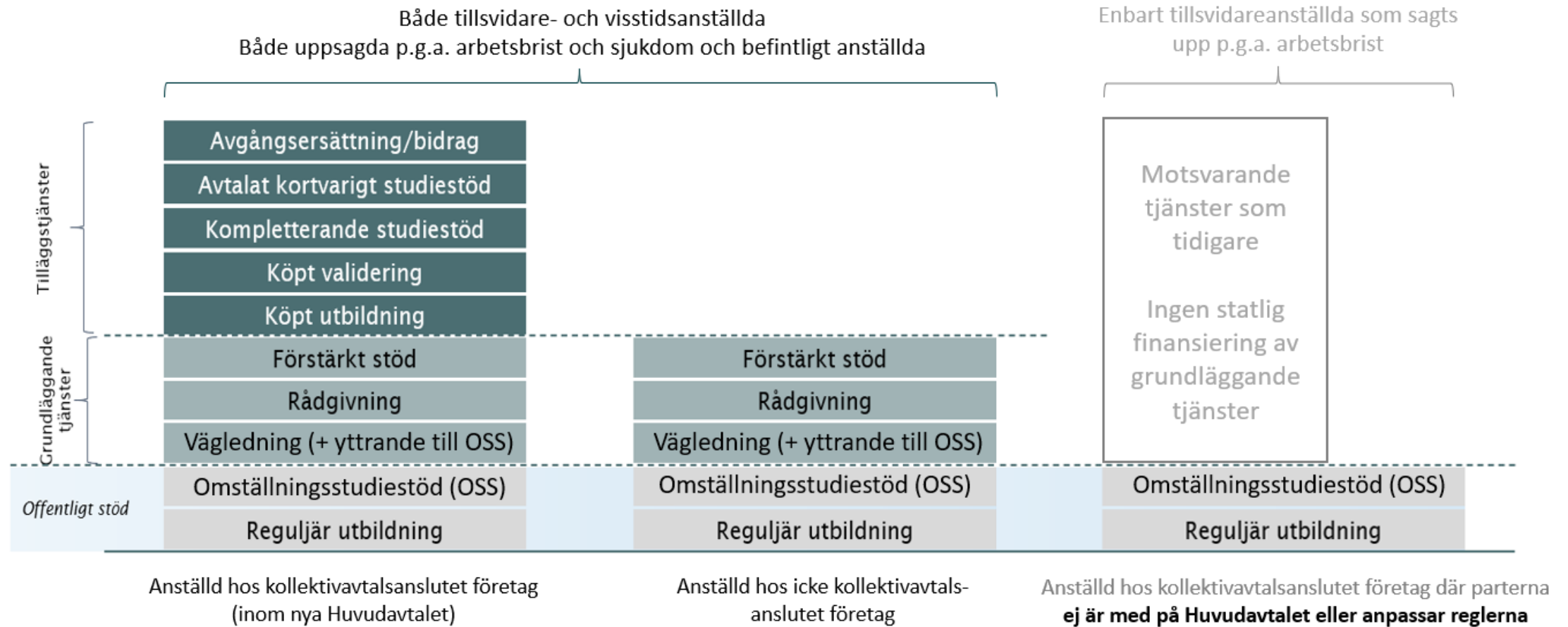
- Uppsagda p.g.a. arbetsbrist och sjukdom
- Visstidsanställda vars anställning löpt ut
- Befintligt anställda

De kommer att innefatta:

- Statligt finansierade grundtjänster → även för anställda vid företag utan kollektivavtal
- Tilläggstjänster → vid företag med kollektivavtal (inom nya Huvudavtalet) via TRR och TSL

Ett nytt statligt "Omställningsstudiestöd" införs

Det nya förstärkta systemet för omställning och kompetens

Grundläggande omställnings- och kompetensstöd

- Statlig finansiering av grundläggande omställnings- och kompetensstöd (dvs. grundtjänsterna)
- Tjänsterna består av: rådgivning, vägledning och förstärkt stöd
  - Förstärkt stöd:
    - kan ges till den vars anställning ska upphöra eller har upphört och som har särskilda behov av stöd till följd av ohälsa eller sjukdom
    - kan t.ex. bestå av mer omfattande och intensiv rådgivning eller vägledning, eller extra stöd i kontakter med myndigheter
- Kammarkollegiet kommer att tillhandahålla grundläggande tjänster för individer som inte omfattas av kollektivavtal
- Arbetsgivare med kollektivavtal kan få statligt ersättning för motsvarande om tjänsterna tillhandahålls av "registrerad omställningsorganisation"
- TRR och TSL kommer att uppfylla kraven för att bli "registrerad omställningsorganisation"

Grundläggande omställnings- och kompetensstöd

- Stöd (dvs. grundtjänsterna) får beviljas arbetstagare som har:
  - arbetat i genomsnitt 16 timmar per vecka under varje kalendermånad i minst 12 månader inom en ramtid på 24 månader
- Arbetsvillkoret är uppfyllt om:
  - individen har haft en inkomst om minst 25 procent av inkomstbasbeloppet per månad (17 750 kr 2022)

(Denna schablonregel gäller via Kammarkollegiet, men ej via TRR/TSL)
- Överhoppningsbar tid:
  - Tid då arbetstagaren uppburit ersättning för föräldraledighet, varit sjukskriven, gjort värnplikt eller fått omställningsstudiestöd
- För tilläggstjänster via TRR och TSL gäller högre krav. De varierar tjänsterna emellan. Dock ska alltid arbetsvillkoret för grundtjänster även vara uppfyllt vid ett TRR/TSL-anslutet företag

Det nya statliga omställningsstudiestödet

- Det nya statliga omställningsstudiestödet kan lämnas under högst 44 heltidsveckor (även om utbildningen kan vara är längre)
- Detta för utbildningar i Sverige som ger rätt till andra studiestöd från CSN och sådana som finansieras av omställningsorganisationer
- Utbildningen ska ”stärka individens framtida ställning på arbetsmarknaden, med beaktande av arbetsmarknadens behov”
  - Inget förbud mot vidareutbildning inom befintligt arbetsområde
  - Aldrig utbildning:
    - av hobby eller självförverkligande karaktär
    - som är specifik för en viss arbetsgivare
    - som den sökandes arbetsgivare skäligen borde tillhandahålla för att den sökande ska klara av att utföra sina ordinarie arbetsuppgifter
    - från vilken den sökande redan har ett slutbetyg, examensbevis eller motsvarande
- Yttranden från omställningsorganisation kommer att ha en central roll i bedömningen

Det nya statliga omställningsstudiestödet – Ersättningsnivåer (ink. kompletterande ersättning)

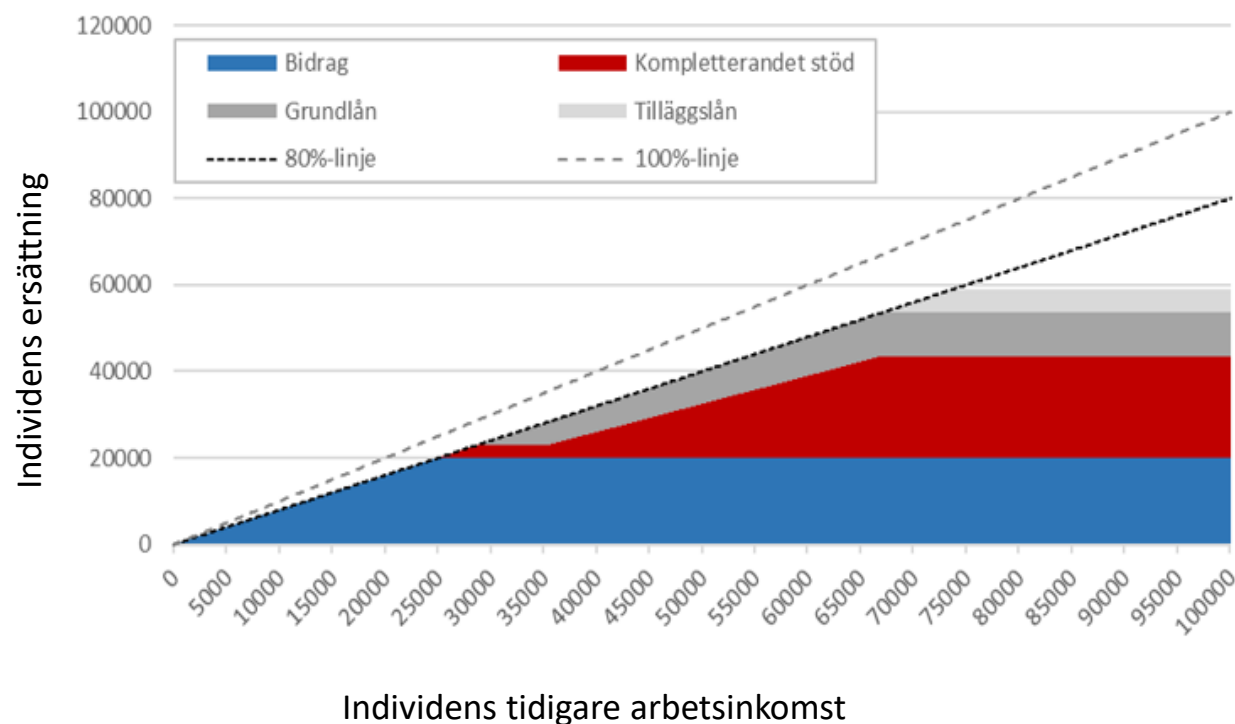
Statligt omställningsstudiebidrag

- upp till 80 procent av inkomsten
- taknivå 4,5 IBB per år, dvs. 21 298 kr/mån (2022)

Därtill avtalat kompletterande stöd med nya huvudavtalet

- 80 procent av inkomsten, taknivå 5,5 IBB per år (26 033 kr/mån)
- 65 procent av inkomsten, taknivå 12 IBB per år (46 150 kr/mån)

Ovanpå det lånemöjlighet, dock högst 12 514 kr (2022)

Det nya statliga omställningsstudiestödet – Kvalificeringsvillkor

- Etableringsvillkoret: individen ska ha arbetat i genomsnitt 16 timmar per vecka i minst 96 månader under ramtid av 14 år

Andra inkomster, t.ex. föräldrapenning, graviditetspenning, närståendepenning, rehabiliteringspenning, sjukpenning, smittbärarpennning får tillgodoräknas som motsvarande förvärvsarbete under högst 24 månader

- Aktualitetsvillkoret: individen ska ha arbetat i genomsnitt 16 timmar per vecka under minst tolv månader inom en ramtid på 24 månader

(Dvs. motsvarande som för grundläggande omställningstjänster – inklusive reglerna om ”överhoppningsbar tid”)

- Båda villkoren kan bevisas med en schablonregel baserad på inkomst, 25 procent av IBB per månad, 17 750 kr (2022)

Startdatum

Tidpunkter för införande

- Nytt statligt kompetens- och omställningsstöd, i kraft 30 juni 2022 - tillämpas från 1 oktober 2022
- Ny lag om Omställningsstudiestöd – i kraft 30 juni – tillämpas på ansökningar från den 1 oktober 2022 för studier efter 31 dec 2022

Avgift, ersättning från staten, administration

- Avgifter för omställnings- och kompetensstöd enligt nya Huvudavtalet:
  - För tjänstemän via TRR: 0,4 % av lönesumman, efter avdragen statlig ersättning
  - För arbetare via TSL: 0,34 % av lönesumman, efter avdragen statlig ersättning

Den ordinarie avgiften är idag i båda fallen 0,3 % av lönesumman
- Statlig ersättning till arbetsgivare med kollektivavtal (för grundtjänster från registrerad omställningsorganisation) kommer att vara 0,15 % av lönesumman
- Den praktiska hanteringen görs av administrationsbolagen för kollektivavtalade försäkringar (Fora för TRR och TSL)

Frågor från chatten

Frågeställare: Christer Sjödin, rådgivare och förhandlare

Tack för att ni tittat!

jouren@ikem.se

010-455 38 80